

HINT

historisch institutioneel tijdschrift

HINTERVIEW
COEN VAN GALEN

SCHATZOEKTOCHT
TEGEN DE NAZI'S

'ONZE GEVIOLEERDE
MOERSTAAL'

SPANNING EN STRIJD

NUMMER 2 - 2017

HINTRODUCTIE

Beste lezer,

Het is alweer tijd voor de laatste editie van het HInT van dit studiejaar. Dit betekent niet alleen dat jullie een paar maanden zonder jullie favoriete blad moeten doorbrengen [al wordt dat verlies natuurlijk deels opgevangen door het HInTernet!], maar ook dat er een einde komt aan mijn termijn als hoofdredacteur. Op het moment van schrijven is mijn opvolger nog niet verkozen, maar het nieuws zal jullie ongetwijfeld snel via ons Facebookaccount (@hintGSV) bereiken of misschien al wel bereikt hebben.

Ondanks dat het jaar ten einde loopt, heeft de redactie de afgelopen weken niet stilgezeten. Met het thema 'spanning en strijd' en de tentamens die weer voor de deur staan, spelen we misschien wel heel goed in op de gemoedstoestand van velen. De strijd waar wij over schrijven, is vaak echter van een heel andere aard. Zo spraken we dr. Coen van Galen over zijn project om de slavenregisters openbaar te maken, is er een verhaal over de *Monuments Men* en stelden we een top vijf van historische conflicten voor jullie op. Ook niet onbelangrijk is het slotstuk van het Feuilleton waar Odin en Bragi een jaar lang ons een jaar lang mee hebben vermaakt.

Rest mij niets meer dan via deze weg de voltallige redactie bedanken voor hun inzet van het afgelopen jaar. Samen gaven wij HInT nieuwe stijl vorm, waarbij onder andere de afgelopen zomer gemaakte overstap naar BladNL als drukker en de aangepaste lay-out schoten in de roos bleken. Ook het HInTernet begint steeds meer vorm te krijgen. Ik twijfel er niet aan dat het HInT zich de komende jaren nog verder zal ontwikkelen.

Veel leesplezier,

Dennis Lodewijk, hoofdredacteur

Zelf schrijven voor het HInT? In de commissie, of gewoon eenmalig? Dat kan!

Mail naar hintredactie@gmail.com

COLOFON

Jaargang 33, Nummer 2
Het Historisch Institutioneel
Tijdschrift (HInT) is het perio-
diek van GSV Excalibur

Redactieadres

Erasmusplein 1
Kamer 1.60a/7.23
6525HT Nijmegen
hintredactie@gmail.com
Oplage:300
ISSN: 0923-9375
© GSV Excalibur 2017

Redactie

Afra de Mars, Coen Stikkelbroek,
Darinka Thijs, Debbie Nijssen,
Dennis Lodewijk, Emma
Hooghwinkel, Huub Vilé, Linda
den Bol, Lisa Schmeinck, Mark
Barrois, Rowan Fleuren, Sanne
Dijksterhuis, Sanne van den
Dries, Steven Verhoeven, Willem
Tielen, Wouter Raaijmakers

Eindredactie

Dennis Lodewijk, Mark
Barrois, Steven Verhoeven,
Wouter Raaijmakers

Lay-out

Dennis Lodewijk

Hoofdredacteur

Dennis Lodewijk

Voorpagina

Darinka Thijs

INHOUD

HISTORISCH INSTITUTIONEEL TIJDSCHRIFT

04 REILEN EN ZEILEN DER GSV EXCALIBUR

Een sfeerimpressie van de afgelopen activiteiten.

07 COLUMN: HET NEDERLANDSE KARAKTER

De volksaard in een reftermaaltijd?

09 FEUILLETON: DEEL 4

Het kwartje valt. Wie stal de Knaecks?

14 HINTERVIEW DR. COEN VAN GALEN

Over zijn journalistieke carrière, de slavenregisters uit Suriname en de rol van *crowdfunding* en *-sourcing*.

18 PRIJSPUZZEL

Doe mee en win twee keer het boek *Kinderen van zwarte bevrijders* van Mieke Kirkels!

21 GROTE REIS DER GSV EXCALIBUR

Een verslag van de trip naar Tallinn, Riga en Vilnius.

25 MONUMENTS MEN

Schatzoektocht tegen de nazi's.

28 TOP VIJF: HISTORISCHE CONFLICTEN

Want niet alle historici zijn het met elkaar eens.

EN NOG VEEL MEER!

REILEN EN ZEILEN DER GSV EXCALIBUR

Het einde van het jaar komt langzaam in zicht. Voordat we alvast gaan wegdromen over de op handen zijnde vakantie, zal ik eerst nog even terugblikken op de afgelopen periode.

In februari hebben we na de Triviant-competitie nog enkele geweldige activiteiten georganiseerd met de SGN-dag als een van de hoogtepunten. Op 17 februari zijn we afgereisd naar het mooie Groningen, waar wij geschiedenisstudenten uit heel Nederland ontmoetten. Na een lange dag die ons door de hele stad leidde, keerde het grootste gedeelte van de GSV'ers weer terug naar Nijmegen. Enkele volhardende leden besloten de nacht in Groningen door te brengen, maar ook zij kwamen de volgende dag weer veilig en wel terug in Nijmegen. De maand februari werd goed afgesloten met de Karaokeborrel, die we in samenwerking met de studieverenigingen OSK en InTenS organiseerden. De GSV'ers lieten hun zoetgevooisde stemmen luid door Stadscafé TouT klinken. Het was een avond die niet snel vergeten zal worden.

We konden onze 33e verjaardag niet zomaar voorbij laten gaan en om die reden werd maart ingeluid met de viering van de verjaardag van onze prachtige vereniging. Bijna iedereen was gekleed in hun mooiste slaapoutfits: het was een heus pyjamafeestje! De Feestcommissie verwelkomde ons met heerlijke shotjes die ervoor zorgden dat de stemming er meteen goed in zat – we gingen door tot in de late uurtjes.

Op 7 maart kwamen de ouders van de eerstejaars bij ons langs op de universiteit en de dag daarna stond de Sportquiz op het programma. De sportkennis van onze leden werd getest en zo ontdekten we dat deze kennis bij sommige leden helaas redelijk beperkt was. Maar niet bij Steven en Zino, want zij wisten de quiz te winnen. Er kwamen ook wat serieuzere zaken aan bod in maart. Zo was er bijvoorbeeld de Halfjaarlijkse ALV. Hier bespraken we het halfjaarverslag en bijbehorende halfjaarresultaten.

Na afloop was het tijd voor een welverdiend koud biertje. Helaas brak daarna de derde tentamenperiode alweer aan. Alle GSV'ers waren hard aan het zwoegen om de nodige studiepunten binnen te halen, maar gelukkig konden zij na al dat harde werk even ontspannen op het Ledenweekend in het pittoreske Aalten, met het thema *Make the GSV great again!* We verkenden de omgeving met een speurtocht en op zaterdagavond werd er een cantus georganiseerd waarover nog lang gepraat zal worden. En de GSV opnieuw groot(s) maken, dat is zeker gelukt!

Ook april zat vol met prachtige activiteiten, zoals de Filmquiz, de Lunchlezing van dr. Quispel en het Carrièrecafé. Op 11 april vond het jaarlijkse Letteren Lentegala plaats waar de GSV ruimschoots vertegenwoordigd was. Twee dagen later, toen iedereen van de ergste kater bekomen was, vond het Congres *Niet zo negatief! Cultuurkritiek in perspectief* plaats. Niemand minder dan dr. Floris Meens leidde dit inspirerende congres over cultuurkritiek. De Congrescommissie had een gevarieerd programma opgesteld en ook aan een borreltje werd gedacht. Voordat de GSV op reis ging naar de Baltische Staten, had iedereen nog de kans om een verfrissende duik te nemen in Zwembad West tijdens de Poolparty die georganiseerd werd voor de RAGweek. Het bier vloeiende rijkelijk en er werden de nodige worstelpartijtjes gehouden die niet voor iedereen even goed afliepen.

Ook de komende weken heeft de GSV nog enkele fantastische activiteiten op het programma staan. Op 9 juni zal er een SGN-activiteit plaatsvinden en op 20 juni zullen we er achter komen wie deel uit zal maken van het 34e bestuur. Ik kijk in ieder geval uit naar de komende weken en ik hoop jullie ook!

Met de liefste groetjes,

Voor altijd jullie Audrey Noteboren
Bestuurslid Media

DE WRAAK VAN HET SUDETENLAND

Door Linda den Bol

Al sinds de 12e eeuw vestigden grote groepen Duitstaligen zich in het Sudetengebied dat tegenwoordig in Tsjechië ligt. Door de eeuwen heen heeft dat geleid tot spanningen en gewapende conflicten. Deze spanningen bereikten een hoogtepunt na het uiteenvallen van Oostenrijk-Hongarije toen de Sudeten-Duitsers zich bij Oostenrijk wilden voegen en de Tsjechen onafhankelijk wilden worden. In de jaren die daarop volgden zou de situatie alleen maar verder escaleren.

In 1933 werd de Sudetenduitse Partij (SdP) opgericht die de economische en culturele positie van Sudeten-Duitsers beloofde te beschermen. De partij kreeg grote aanhang en wist tijdens de verkiezingen van 1935 maar liefst 44 zetels binnen te halen. Door deze overwinning kreeg de SdP een toelage van het Duitse Ministerie van Buitenlandse Zaken, een middel om de Sudeten-Duitsers zich meer verbonden te laten voelen met Duitsland. Dankzij het succes besloot de SdP een stap verder te gaan met een nieuw beleid en doelstellingen: contacten opbouwen in de buitenlandse politiek, een anti-Tsjechische sfeer creëren in het Sudetenland, incidenten met Tsjecho-Slowaken uitlokken en propaganda verspreiden waarin de Sudeten-Duitsers werden afgebeeld als een onderdrukt volk. In 1937 probeerde de SdP een Volksbeschermingswet door te voeren die inhield dat alle volken in Tsjecho-Slowakije meer autonomie zouden krijgen, wat betekende dat alle minderheden door deze wet als rechtspersoon erkend zouden worden. Ze werden niet gehoord, waarna de SdP besloot te schrijven naar de Duitse Führer Adolf Hitler. Wat ze niet wisten was dat Hitler en zijn *Wehrmacht* allang bezig waren met plannen om het gebied in te lijven.

Ondertussen begon in het Sudetenland de situatie uit de hand te lopen; Tsjechen werden door Duitsers op straat aangevallen en toegang tot winkels en horeca werd hen geweigerd. Duitse kinderen

werden van Tsjechische scholen gestuurd en vice versa. Sommige bedrijven ontsloegen hun werknemers als ze geen lid waren van de SdP. Toen de SdP dreigde dat ze haar banden met Duitsland zou gebruiken om persoonlijke bezittingen in beslag te nemen en tegenstanders naar concentratiekampen te sturen werd het een internationale kwestie.

In februari 1938 uitte Hitler zijn ongenoegen over de situatie tijdens een toespraak in de *Reichstag*. Het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk drongen nu ook aan op gesprekken, maar deze gingen niet door nadat bij een demonstratie drie Sudeten-Duitsers waren omgekomen. Hitler vroeg om een referendum voor autonomie over het gebied en voegde eraan toe dat hij de situatie in het Sudetenland 'so oder so' zou oplossen. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, die zagen dat dit kon uitlopen op oorlog, eisten nu ook dat het gebied werd overgedragen. Hitler wilde nu een onmiddellijke bezetting van het Sudetenland door de *Wehrmacht*. Dit ging de Tsjecho-Slowaakse regering te ver en ze besloot het leger te mobiliseren. Duitsland deed hetzelfde, maar Mussolini nodigde de partijen uit om te praten om escalatie te voorkomen. Hitler weigerde te praten met een partij die niet achter een autonoom Sudetenland stond. Tsjecho-Slowakije werd daarom niet uitgenodigd. De gesprekken gingen tussen Italië, Frankrijk, Groot-Brittannië en Duitsland en op 30 september 1938 werd het beruchte Verdrag van München ondertekend waarin werd bepaald dat het Sudetenland overgedragen zou worden aan Duitsland. Met de annexatie werd de SdP opgenomen in de NSDAP en hield de partij op te bestaan. Het was nog steeds niet genoeg voor Hitler. Na dreigingen met een luchtaanval moest de president zich overgeven waarop Duitse troepen op 15 maart 1939 heel Tsjecho-Slowakije te annexeren.

De Tweede Wereldoorlog bracht in het Protectoraat Bohemen en Moravië, zoals Tsjecho-Slowakije toen werd genoemd, een verschrikking met zich mee. In totaal vielen er 360.000 slachtoffers,

waaronder 78.000 joden. Bijzonder pijnlijk is de herinnering aan wat er is gebeurd in Lidice. Na een moordaanslag op Rijksprotector Reinhard Heydrich werd uit wraak besloten om alle mannen en jongens boven de zestien jaar te fusilleren en werden de vrouwen en kinderen naar concentratiekampen gestuurd. Vervolgens werd Lidice huis voor huis met de grond gelijk gemaakt en daarmee was het dorpje letterlijk van de kaart geveegd.

Na de oorlog waren de haatdragende gevoelens tegenover de Sudeten-Duitsers zeker niet verdwenen. Zij kregen de schuld van wat er allemaal was gebeurd onder het beleid van de vijand, die immers door de SdP was uitgenodigd. Direct na de bevrijding begonnen lokale anti-Duitse groepen met het eigenhandig vervolgen van Sudeten-Duitsers en Duitsers die in de oorlog naar het gebied waren verhuisd. Ze werden onder andere mishandeld en naar werkkampen gestuurd. Toen de regering in ballingschap terugkeerde naar Tsjecho-Slowakije konden de plannen tot uitzetting, die in 1943 al waren opgezet, landelijk worden uitgevoerd. Enkel Duitsers die getrouwd waren met een Tsjech of die onmisbaar werk deden in een bepaalde industrie mochten blijven. Op de Conferentie van Potsdam werd de uitzetting officieel goedgekeurd onder voorwaarde dat het geweldloos zou gebeuren en dat de uitzettingen zouden plaatsvinden tussen januari en oktober 1946. Aan beide eisen heeft men zich niet gehouden.

Duitsers werden hardhandig vervolgd, maar nergens liep het zo erg uit de hand als in Postoloprty. In juni 1945 werden vijf Duitse jongens tussen de twaalf en vijftien jaar gezeseld en vervolgens voor de ogen van andere bewoners doodgeschoten. Vervolgens werden uit de hele omgeving Duitsers verzameld; ze werden gedwongen Nazi-liederen te zingen en wanneer ze weigerden werden ze gezeseld. In de avond werden ze meegenomen naar plekken buiten het dorp waar ze hun eigen massagraf moesten graven, om vervolgens geëxecuteerd te worden. Vandaag de dag zijn er 746 lichamen gevonden, maar men vermoedt dat er nog meer liggen.

Ook het Rode Leger maakte zich schuldig aan dergelijke misdaden. Zo executeerde het veertig willekeurige Duitsers in de Praagse wijk Borislavka. Door het hele land liggen massagraven gevuld met (Sudeten-)Duitsers die deze wraakacties niet overleefden. De Duitsers die volgens de officiële route werden uitgezet hadden het ook zwaar: ze werden gedeporteerd naar Oost- en West-Duitsland, maar moesten die route zelf te voet afleggen. Onderweg werden ongeveer tienduizend Duitsers geëxecuteerd, tussen de vijf- en zesduizend stierven aan honger en/of uitputting en rond de vierduizend pleegden zelfmoord.

Na de Tweede Wereldoorlog is er vooral aandacht geweest voor de slachtoffers van de 'overwinnaars', maar we moeten niet vergeten dat er ook veel onschuldige burgerslachtoffers zijn gemaakt onder de Duitsers. Vandaag de dag is de uitzetting van de Duitsers een zwarte bladzijde in de Tsjechische geschiedenis die in West-Europa tamelijk onbekend is gebleven. Tegenwoordig wordt het totale aantal Sudeten-Duitsers en Duitstaligen die slachtoffer is geworden van deze praktijken geschat op 275.000.

Etnische Duitsers verwelkomden de *Wehrmacht*

HET 'NEDERLANDS' KARAKTER KUN JE DAT OOK DRINKEN?!

Door Willem Tielen

Nietsvermoedend liep ik de kantine van de Rafter binnen om een broodnodig *broketje* te halen. Het leek een doodgewone woensdagmiddag in februari te worden, maar niets was minder waar. Ik pakte een dienblad, liep onverschillig door de galerij met de gebruikelijke advertenties en posters op weg naar de frituur, toen mijn aandacht werd getrokken door een boodschap uit het koelvak: 'Sourcy: bronwater vol Nederlands karakter – met liefde voor ons water.'

Daar stond ik dan, in een uitgestorven kantine, omringd door frituurwalm en in het kille licht van de koelkast. Mijn leven als historicus stond even stil. In de Rafter is nu expliciet plaats voor 'onze' trots, 'ons' nationale karakter. Ik twijfelde. Had dr. Stefaan Marteel mij in de propedeuse immers niet gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen van één integrale volksidentiteit in een nationalistisch kader na 1870? Ja. Dit nationalisme sluit minderheden uit, propageert 'volkseenheid' en maakt ons bang voor de ander. Het sluit ons op in een bubbel. Een lichte angst maakte zich meester van mij. Was de Rafter altijd al een bubbel voor Nederlandse stereotypische volksidentiteit geweest?

Ik keek om me heen. Waren er nog meer uitingen van Nederlandse trots te vinden in mijn dierbare kantine? De aanbieding van de week versterkte mijn vrees: UNOX-rookworst. Ook de soepen stelden mij niet gerust – er was koninginnensoep en erwtensoep (!). Tot dusver bevestigde het aanbod van de Rafter het stereotype 'Hollandse kost'. Toen verschoof mijn blik zich echter naar de *core business* van de Rafter: de roemruchte reftermaaltijden. Met een vlugge blik kon ik al gauw uitsluiten dat de Rafter zelf de bubbel was: op het menu stonden Spaghetti

Bolognese met Italiaanse salade, Surinaamse Rôti met Quorn (wat dat ook moge zijn) en Limburgs *Zoervleijs* – hetgeen het beetje regionalisme in mij deed opborrelen. Ik concludeerde dat de Rafter haar best deed om cultureel diverse gerechten aan te bieden, maar door vraag en aanbod en als kantine in Nederland niet kon ontkomen aan het aanbieden van stereotypisch 'Nederlands' voedsel.

Waarom viel de boodschap bij het bronwater dan zo op? Met een snelle zoektocht op Google vond ik de rest van de reclamecampagne van *Sourcy*. Op de website *Marketingtribune.nl* stonden alle antwoorden die ik nodig had. De bedoeling van de volledige reclamecampagne was om het mineraalwater van Nederlandse bodem – *Sourcy* – te koppelen aan het beeld van een tolerant en gelukkig Nederland. Bovendien, de marketingmanager noemt de campagne 'een ode aan alles wat ons Nederlands maakt' en het water – vooral dat van *Sourcy* – lijkt daar een vitaal onderdeel van te zijn. Intussen stond ik al twintig minuten in de kantine en ik voelde de ogen van het personeel in m'n rug prikken. Ik besloot dat ik dat tolerante Nederland weleens wilde proeven, en haalde 'ons Nederlands karakter' mét bubbels uit het koelvak. Niet veel later zat ik er helemaal klaar voor om de Nederlandse cultuur tot me te nemen. Ik opende het flesje, nam een slok en... niets. Het was slechts water met bubbels. En gedesillusioniseerd realiseerde ik me: ik was m'n *broketje* vergeten.

GRENZELOOS STUDEREN

UNIVERSITY OF NOTTINGHAM, NINGBO

Door Marlieke van den Tillaar

'Oh, dat googel ik wel even', was een van de dingen die ik vaak dacht voordat ik naar China kwam om te studeren aan de University of Nottingham in Ningbo. Even iets googelen is hier namelijk niet zo vanzelfsprekend als ik gewend ben in Nederland. Dit komt door de internetcensuur die de Chinese regering het land heeft opgelegd en waardoor ook Facebook, Twitter en Instagram een *no go* zijn. Deze internetcensuur is één van de vele verschillen tussen ons liberale Nederland en een (ex)communistische staat zoals China en meteen ook een van de redenen voor mij om mijn buitenlandse studieperiode hier door te brengen. Nee, ik ga niet toegeven dat ik vrolijk word van de *Great Firewall of China*, maar het is onderdeel van de ervaring om te leven in een wereld die compleet anders is dan de wereld die je gewend bent.

'Verskil' is dus een woord dat ik vaak gebruik als ik Nederland met China vergelijk. Verskil in taal en uiterlijk, maar ook verschil in normen, waarden en gebruiken. De taalbarrière is meteen een van de grootste hindernissen van het leven in China. Er wordt namelijk wel altijd beweerd dat Engels een taal is die overal wordt gesproken, maar de mensen die hiervan overtuigd zijn, zijn duidelijk nog nooit in China geweest. Hier kijk je namelijk verwonderd op wanneer iemand daadwerkelijk in het Engels je vraag beantwoordt. Het zijn echter de cultuurverschillen die mijn tijd hier zo interessant maken: de mentaliteit van gehoorzaamheid, de collectieve waarden en een groeiend individualisme. Iedere dag weer zie je deze aspecten terug in het dagelijks handelen van de Chinezen.

Het gevoel een minderheid te vormen was eveneens nieuw voor me. Op straat word ik vaak aangestaard en Chinese mensen die nog nooit westerlingen hebben gezien, proberen foto's van me te maken of nemen (stiekem doch niet zo stiekem) een *selfie*

met me. Nog nooit eerder had ik zo sterk het gevoel 'anders' te zijn en het is interessant om hierover na te denken.

De gelijkenissen tussen China en Nederland maken daarnaast dat ik geen echte cultuurschok heb ervaren. Want hoewel veel dingen hier compleet anders geregeld zijn dan thuis, zit ook in China ieders hand gewoon vastgelijmd aan zijn telefoon, staan mensen altijd klaar om je te helpen, worden er de hele dag door kattenfilmpjes bekeken op het internet en probeert iedereen simpelweg het beste van zijn of haar leven te maken.

Het leukste aan mijn tijd hier in China is het beetje bij beetje ontdekken van de nieuwe cultuur waarin ik me bevind. Voordat ik hier kwam, wist ik beschamend weinig over dit interessante land, maar daardoor was wel alles wat ik hier ervoer extra bijzonder en nieuw. Iedere dag verbaas ik me weer over het reilen en zeilen in China: overal zichtbare en verborgen werkloosheid; studenten die overijverig de hele dag in de bieb zitten; Chinezen die te pas en te onpas met luid kabaal spugen op straat en kilo's rijst eten per dag; de omgang met luchtvervuiling; de theecultuur en ga zo maar door.

Veel informatie over onbekende oorden kun je natuurlijk gemakkelijk uit boeken of van het internet halen, maar een half jaar in een nieuw land leven tussen de *locals* zorgt voor een andere, verrassende ervaring. Als je dan toevallig ook nog eens besluit naar China te gaan, ben je al helemaal aan je eigen ontdekkingsvermogen overgeleverd, want uh, waar is Google als je het nodig hebt?

FEUILLETON

HET KWARTJE VALT

Deel 4

Door Odin en Bragi

Dankbaar en breed glimlachend nam de nieuwbakken hoogleraar Cultuurgeschiedenis van de Radboud Universiteit het overweldigende applaus in ontvangst. Hein-Jan Fabuleux' oratie had menig cultuurhistorisch hart sneller doen kloppen, dat was duidelijk. Nadat Fabuleux een paar keer beleefd richting zijn publiek had geknikt, stierf het applaus langzaam weg. Fabuleux verliet de Aula en alle toeschouwers, waaronder een tiental HSV'ers, volgden hem: op naar de felicitatieborrel. Binnen no time was de ceremonie omgevormd tot een weinig verheffend zuipfestijn.

Enkele HSV'ers die nog onbekend waren met deze academische bijeenkomsten keken hun ogen uit: malle hoogleraren in wanstaltige toga's wauwelden, zilveren schalen vol oesterzwambitterballen vlogen door de lucht en de herfstbokjes lagen voor het grijpen - ook al was de lente reeds begonnen. 'Gaaf het er hier altijd zo aan toe?', vroeg Dionne van Swartse aan Steef. 'Jazeker', antwoordde Steef glimlachend. 'Oraties zijn prachtig. Kijk, daar loopt Kitty Angst. Die doceerde zo'n vijfentachtig jaar geleden ook aan de Radboud. Komt nog altijd opdagen bij dit soort festiviteiten om ex-collega's ervan te vergewissen dat ze nog altijd niet alleen maar achter de geraniums zit. Schitterend.' Dionne keek haar vriendinnen Noortje Bruinse en Wilhelmina Laagzaak-Vertrappen aan en riep enthousiast: 'Nou! Laten we dan maar flink genieten!' Waarop ze allen het glas hieven.

Als ware de glazen kerkklokken verscheen professor Deetman direct na het klinken. 'Jongedames', begon professor Deetman, wier wenkbrauwen woedend gezwicht waren. 'Waar denken jullie in de Naam des Heeren mee bezig te zijn?! Dit is een plechtige - haast heilige! - ceremonie en jullie laten je vollopen met die verderfelijke, aardse genots-

dranken. Het mag een grof schandaal heten - het kindermisbruik in de Rooms-Katholieke Kerk is er niks bij!' De jonge studentes schrokken zich een mijtertje na Deetmans donderpreek en zetten snel hun glazen op het dienblad van een toevallig langslappende kelner. 'Bravo, zusters', prees Deetman de dames. 'Menig student - en docent - zou een voorbeeld aan jullie kunnen nemen.' Nadat Deetman een vernietigende blik had geworpen op Tulpenberg, die met een glas rode wijn stond te schmieren, liep ze weg - de drie-eenheid Dionne, Noortje en Wilhelmina verbouwdeerd achterlatend.

Steef, die het Deetman-tafereel stiekem gade had geslagen, stootte HSV-voorzitter Jochem aan. 'Jochem, zag je dat? Ik heb een ingeving! Wat nou als Deetman het zieleheil van studenten en docenten wil redden door te voorkomen dat ze zich, met behulp van Knaecks, te goed kunnen doen aan het duivelsbrouwsel? We moeten het haar vragen!' Jochem keek Steef dedaigneus aan en haalde toen zijn schouders op. 'Je doet maar, joh. Ik ben dat Knaeck-debacle wel zat ondertussen. Er is, behalve een tweetal HInT-redacteurs, geen haan die er nog naar Kraaijt.'

Steef haalde z'n neusvleugels op en stapte enigszins nerveus op Deetman af. 'Professor', begon Steef. 'Ik ben Steef, secretaris van de HSV en nou, ik durf het haast niet te vragen, maar - 'Beste jongen, doe niet zo kakkineus en lucht je hart', onderbrak Deetman hem. 'Nou', snotterde Steef, moed bij elkaar schrapend, 'hebt u toevallig iets te maken met de verdwijning van onze Knaecks?'

'Zie je me soms aan voor een ordinaire dief?', fulmineerde Deetman. 'Ik ben een godvruchtige vrouw, jongen. God verhoede dat ik iets te maken heb met deze diefstal. Gij weet de geboden: Gij zult geen overspel plegen; gij zult niet doden; gij

zult niet stelen; gij zult geen valse getuigenis afleggen; gij zult niemand te kort doen; eer uw vader en uw moeder [Markus 10:19]. Steef, overtuigd van Deetmans' Heilige Onschuld, droop af. Deetman was niet de dader, Jochem had 'm in de steek gelaten - het zou een zware periode worden voor speurneus Steef.

Enkele weken later leek het alweer kerst: wederom was het zolderkamertje van De Waagh volgestouwd met HSV'ers. De ene helft deftig opgetut en in hun mooiste kleed en ook de dames hadden hun best gedaan! Ditmaal was de lente echter de reden voor al het gala-vertier en waren ook enkele externen, van wie werd gezegd dat ze wel eens van andere Letterenverenigingen zouden kunnen zijn, aanwezig.

Jochem stond, zoals de trouwe lezer ondertussen van hem gewend is, aan de bar te multitasken: er moest zowel bier besteld worden als een meisje versierd worden. 'Goh', begon onze charmante voorzitter. 'Er is iets mis met mijn telefoon.... Jouw nummer staat er niet in.' 'Haha, Jochem, jij pots'nmaker, grinnikte het meisje. 'Houd maar op met je openingszinnen... We zitten al een heel jaar in dezelfde WhatsApp-groep.' 'Kennen wij ons?' vroeg de voorzitter van zijn stuk gebracht. Het meisje, dat langzaam aan begreep dat Jochem geen grapjes maakte, liep beledigd naar buiten alwaar zij haar trekker inkloem en wegtuifte. 'Bestuursstruggles?' vroeg een amicale jongeman met een uilen-speldje door zijn jasje gejest vriendelijk. 'Zij zit toch ook bij jou in het bestuur?' Jochem keek onthutst naar het glas wijn in zijn hand en besloot dat het misschien verstandiger was om maar naar huis te gaan.

De uren, dagen en weken vlogen voorbij: een grandioos ledenweekend, een matig bezocht, doch onwijs inspirerend congres, een ALV vanwege een lullig HInT-artikeltje en een semi-homeopatische reis naar Zanzibar verder, zat Steef voor zich uit starend en helemaal alleen op de HSV-kamer, emotioneel en sentimenteel terugblikkend op zijn bijna afgelopen bestuursjaar. Het was weliswaar een schitterend jaar geweest, maar het onopgeloste mysterie van de gestolen Knaecks bleef aan 'm knagen. Gelukkig was er die avond ook zelf iets

te knagen, daar het tijd was voor Brood en Spelen! Het bestuur had om zes uur bij Café 't Kippetje afgesproken om hun trapeze-act nog een laatste keer door te nemen, opdat ze een keer niet laatste zouden eindigen.

Alvorens hij zich naar zijn fiets begaf, besloot hij het postvakje van de vereniging nog een keer te controleren op schriftelijke aanmaningen van deurwaarders en nam de lift naar de negende verdieping. Er klonk luid gelach uit de werkkamer van Wilhelm von Mercy. Steef besloot even te stoppen en mee te luisteren. 'Jij habt uns al zo viel geld bespaard! Die letzte helft von je werkuhren bezahlen we wohl so aus!' bulderde de kersverse hoogleraar. Steef, wiens nieuwsgierigheid gewekt was, gluurde door het kiertje van de deur. In de schaduw van een gigantische landkaart van het Duitse Keizerrijk zag hij het meisje staan dat enkele weken geleden door Jochem op het Lentegala was beledigd. 'Es war richtig slim von dir um die Maercken ab te geben an dem Geschichte-abteilung' 'Uhhh, het waren Knaecks, hoor - geen Maercken', verbeterde het meisje Von Mercy terloops.

En toen vielen alle spreekwoordelijke puzzelstukjes op zijn spreekwoordelijke plaats - net als het spreekwoordelijke kwartje, dat viel ook. Spreekwoordelijk dan. Steef smeedt de deur van Von Mercy's werkkamertje open, stormde naar binnen en confronteerde het duivels duo met de begane misdaad. 'U en uw handlangers hebben de Knaecks gejat!', riep Steef beschuldigend. 'Waarom?!'

Plotseling voelde Steef een hand op zijn schouder en hoorde hij wat gehijg in zijn nek. Steef draaide zich verschrikt om en zag het gezicht van Jozefus Tulpenberg. 'Steef, Steef, Steef - je had je neus nooit in onze zaken moeten steken', sprak Tulpenberg dreigend. 'Maar goed, zoals het een kwaad genie en een goed academicus betaamt, zal ik je een antwoord verschaffen op je 'waarom'-vraag. Het zal je namelijk niet ontgaan zijn dat de docenten, ondanks de dappere pogingen van Deetman ons ervan te weerhouden, niet vies zijn van een borrel op z'n tijd. Dat zijn dure bezigheden, Steef - zeker voor een opleiding als Geschiedenis, waar toch al zwaar op bezuinigd wordt. En als Han Chef dan ook nog eens besluit geld te stoppen in het wanbestuur van HSV

blijft er al helemaal niks meer voor de docenten en promovendi over. Hoe zouden we ooit nog kunnen genieten van goedkoop bier en voldoende bitterballen? Daarom hebben we Carola den Moer aangenomen als student-assistent en na enkele Grolschjes op het kennismakingsgesprek was ze om! Via haar meesterlijke camouflage als algemeen bestuurslid kon ze ons de Knaecks toeschuiven zonder dat iemand haar ooit zou verdenken!

Steeff was verbijsterd en probeerde de ruimte te ontvluchten, maar Tulpenberg hield hem tegen. 'Je begrijpt natuurlijk wel dat dit geheimpje onder ons blijft.' sprak hij de angstige secretaris toe. 'Ik weet wel hoe we hem stil kunnen houden.' zei Carola plotseling. 'De besparingen zijn ongekend hoog! Is er geen compensatie mogelijk?' 'Was hast

du gedacht?' vroeg Von Mercy. 'Dat waren studenten altijd aan denken: een feestje!' En zo geschiedde. Het bier vloeide, de bitterballen rolde en de studenten en docenten dansten tezamen in het rond. Geen mens dacht ooit nog aan de verdwijning van de Knaecks. De genade van Here Von Mercy zij met allen.

~Einde ~

Uiteraard vertoont dit verhaal geen enkele gelijkenis met de werkelijkheid. Namen en plaatsen kunnen dan ook niet opgevat worden als personen en plekken. Enige gelijkenis is puur toevallig en valt niet onder verantwoordelijkheid van de redactie.

HINTERNET

geef de pen door!

WWW.GSVEXCALIBUR.COM/HINTERNET

‘ONZE GEVIOLEERDE MOERSTAAL’

■ Een mengelmoes van Nederlandse taalkundige wedijver ■

Door Wouter Raaijmakers

‘Onze gevioleerde moerstaal kan nog qaly’s winnen via een didactisch angehauchte opiniepeiler die alle korte ei’s door lange wil remplacieren, daarmee zelf enigmatisch metamorfoserend tot stuttende pijler van een mening.’ Aldus de eerste zin van de zesde en tevens laatste alinea van de dicteetekst van Het Groot Dictee der Nederlandse Taal van 2016. De tekst was geschreven door ‘onze’ A.F.Th. van der Heijden en getiteld Glossolalie, over het verengelsen van academisch Nederland.

Al vanaf 1990 verloopt het volgens dezelfde strekking: een gastschrijver stelt een kort taalkundig hoogstandje op en deze wordt vervolgens gedicteerd voor ongeveer zestig man in de zaal van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, terwijl men zich thuis voor de buis verzamelt om mee te smullen. Vanaf 1991 sloot Vlaanderen zich bij het Nationaal Dictee aan (in 1990 nam slechts één Vlaming deel aan het dictee) en kreeg de toetsing haar huidige naam; nadien wordt de zaal dan ook voor ongeveer de helft door Vlamingen gevuld en genieten de zuiderlingen evengoed mee. Het dictee wordt als een samenwerkingsproject van NOS Lopend Vuur, de Nederlandse Taalunie en de Volkskrant door de NOS op het scherm gebracht. Het brein achter deze taaltoets is Philip Freriks, die de Franse evenknie van het dictee in zijn tijd als correspondent voor De Volkskrant op de Franse televisie had gezien: een deftige uitzending vanuit de Bibliothèque Nationale de France.

Het betreft in dit geval een jaarlijkse strijd om taal, waarbij de spanning omtrent de alliteraties, assonanties en opgeworpen archaïsmen hoog oplopen; wie wil immers niet winnen? Naast het nationale of grote dictee bestaan er ook nog zogenaamde streektaaldictées, waarbij in het plaatselijke dialect een dergelijke taaltoets wordt afgenomen. Het doel

van dit artikel is dan ook om iets meer inzicht te verwerven in de verschillende varianten taalwedstrijden, zowel in binnen- als buitenland.

Te beginnen met de meest noordelijke greep uit de regionale dicteewereld. Op 4 april werd de vijftiende editie van het Grut Frysk Diktee (Groot Fries Dictee) gehouden in de Statenzaal van het Provinciehuis in Leeuwarden; een dag later verscheen het op Omrop Fryslân. Helaas staat de tekst van het dictee zelf niet online en is de beschikbare informatie schaars, dus heb ik als tegenprestatie de eerste regel uit het reglement opgezocht, in het Fries wel te verstaan:

‘Der moat opskreaun wêze wat sein is. Dus as hjitte of hûsketonne sein is, dan is hite of hûsketonne ferkeard. Utsûnderingen: ‘t, ‘e, ‘n foar it, de, in (en oarsom).’

Het Gelderland van Nijmegen en Arnhem kent net als de Friezen een dictee: in het Oost-Gelderse dialect.

De tiende editie hiervan vond redelijk recent plaats en werd volgens de site goed bezocht. Bijzonder aan deze uitvoering is dat het uit twee onderdelen bestaat: het Liemers en het Achterhoeks. Hoewel het Groot Fries Dictee in 2016 met nieuwe spellingsregels te maken kreeg, werden de veranderingen provinciebreed getrokken. In dit streektaaldictee wordt dus wel onderscheid gemaakt tussen verschillende dialecten binnen dezelfde streek. Onder de titel 'Vermaak' luidde de tweede Liemerse zin:

'Ik riek in de foerie en kreeg 't/het gevuul da'k wier metgenomme naor iets butegewoons, dat mien waereld kats op de kop zol zette.'

In Brabant vinden er geen provinciale noch streekbrede dictees plaats. In Brabant wordt louter gedicteerd met 'nnen Bosschen bek, of met als motto 'Ginne dure taol hee' in Tilburg. In 1995 kreeg De Boschboom (een cultuurhistorische vereniging) een verzoek van het Noord-Brabants Genootschap, 'of de vereniging mee wilde denken over de organisatie van plaatselijke dialectdictees en over de spelling van die hersenbrekers.' Frans van Gaal die toen voorzitter van De Boschboom was, zag een Bosch dictee wel zitten. Harry van den Berselaar zou de historische vereniging vertegenwoordigen in de Brabantse werkgroep.

Twee Nijmeegse adviezen vormden de leidraad voor Van den Berselaar toen hij aan de slag ging met de samenstelling van het eerste Grôôt Bosch Dictee (GBD): blij zo dicht mogelijk bij de spelling van het Algemeen Nederlands; gebruik zo weinig mogelijk 'tekentjes' voor de uitspraak. In 1996 vond de eerste editie plaats in de Muzerije, het culturele centrum van 's-Hertogenbosch, waar dertig Bossche prominenten de strijd met elkaar aangingen in de Bossche stadstaal. Op dat moment telde Noord-Brabant al een aantal lokale dictees, zoals die van Tilburg (sedert 1994). Om naast het Fries en Oost-Gelders ook de Bossche stadstaal de ruimte te bieden ben ik de archieven ingedoken en vond ik het GBD van 1997, Mee mès en vurk:

'Elleken dag zeet ons moeder: "Ge vrit as 'n vèrke. Doede dè ok as ge op 'n ander it?'"

Een relatief jong dictee is het Groeat Limburgs Dictee, welke bestaat uit tien zinnen in verschillende dialecten. De deelnemers dienen een zin te spellen volgens de Veldeke-spelling 2003 (de meest recente officiële spelling van Limburgse dialecten), zoals uitgesproken in het desbetreffende dialect. In 2005 werd het evenement voor het eerst georganiseerd door de Limburgse Literaire Lijste (LiLiLi), een stichting in Maastricht met het doel om meer mensen in de eigen Limburgse taal of in hun eigen dialect te laten schrijven, en voor het laatst in Heerlen, als onderdeel van de elfde LiLiLi-dag. Bijzonder aan deze schrijftoets is dat in 2009 L1, de publieke regionale radio- en televisiezender in Nederlands Limburg, een Groeat Limburgs Radiodictee georganiseerde. Dit is zoeawied bekindj 't lèste Limburgs Dictee toet noe toe.

Aldus enkele voorbeelden van regionale dictees die ons land telt. Uiteraard zijn er nog veel meer dictees van zowel grote als kleine schaal en uiteraard is dit niet de enige toepassing van een dictee: ikzelf ben in aanraking gekomen met het fenomeen op de basisschool. Toen werd het vooral gebruikt om onze taalkennis te toetsen en op peil te houden. Kinderen leggen echter niet louter dictees af voor school: zij die zich ook in het gewedijver willen mengen op jonge leeftijd, kunnen vaak terecht op speciale kinderdictees. Deze zogenoemde kinderdictees bestaan op zowel landelijk niveau (het Groot Geldermalsen Dictee) en vormen een leuke uitdaging voor de 'keinder'.

Wat blijkt is dat dictees niet alleen een competitief karakter hebben, maar ook leerzaam zijn. Bovenal resulteert uit alle gegeven voorbeelden dat zowel op nationaal, provinciaal, regionaal en stedelijk niveau dictees plaatsvinden. Dat wil zeggen: ondanks dat verschillen in taal of dialect in eerste instantie lijken te verdelen, hebben dergelijke verschillen ook een keerzijde: taal kan verenigen. Van heinde en verre trekken jong en oud naar de centraal gelegen zaal, waar over enkele ogenblikken een taalwedstrijd van start zal gaan. Iedereen wordt aange trokken vanwege een gemeenschappelijke interesse: die in de taal.

‘DE SLAVENREGISTERS LEREN ONS IETS OVER HET INDIVIDU’

■ HInTerview met dr. Coen van Galen ■

Door Wouter Raaijmakers en Dennis Lodewijk

Geen enkele historicus van de Radboud Universiteit was de afgelopen maanden zo aanwezig in de media als dr. Coen van Galen. Met het project ‘Help mee! Maak de slavenregisters openbaar’ bereikte hij zowel regionale, nationale als internationale media. Inmiddels heeft de crowdfunding-actie genoeg opgebracht om over te gaan op de digitalisering van de Surinaamse slavenregisters. Genoeg reden voor het HInT om eens bij Van Galen langs te gaan en met hem te spreken over zijn overstap naar de academische wereld, het project ‘Maak de Surinaamse slavenregisters openbaar’ en de rol van crowdfunding en –sourcing.

Van journalistiek naar doctoraat

Waar de meeste doctoren na de middelbare school direct studeerden en daarna een promotietraject volgden, volgde Van Galen een ander pad. ‘Omdat mijn vader melkboer was, moest ik met mijn studie maar iets praktisch doen. Dat werd journalistiek. In die sector heb ik ongeveer vijftien jaar gewerkt. Wat ik onder meer deed was het maken van geschiedenisprogramma’s voor verschillende omroepen. Op een gegeven moment liep mijn tijdelijke contract af, waarna een nieuw contract beschikbaar kwam voor minder dagen. Ik was dus op zoek naar een aanvullende baan. Ondertussen riep ik al 15 jaar dat ik Geschiedenis had moeten gaan doen. Mijn vrouw zei: “Weet je wat jij doet? Je loopt al zo lang te roepen dat je eigenlijk Geschiedenis wil gaan doen, wat dacht je ervan om dat eens te gaan onderzoeken en te kijken of je dat waar kan maken?” Toen besloot ik om ervoor te gaan.’

De zoektocht naar een geschikte universiteit leidde Van Galen naar Utrecht en Nijmegen. ‘Ik ben

bij verschillende universiteiten op gesprek geweest, maar hier trok het me meteen aan. Utrecht vond ik te groot, terwijl ik in Nijmegen mijn latere copromotor sprak. Die zei: “Je weet dat het eigenlijk belachelijk is om in twee dagen per week een fulltime opleiding Geschiedenis te doen, maar als je er echt inzet voor toont, dan steunen we je.” Dus toen ben ik begonnen. Eerst met het idee om het een jaartje te proberen en als dat beviel – en dat deed het -, dan zou ik het volgende jaar beginnen. De eerste drie jaren bevielen heel goed, maar het vierde jaar vanwege een verandering van baan niet. Het jaar daarop ben ik nogmaals begonnen met de master Oudheid. Dat beviel zo goed dat ik mocht blijven.’

Het feit dat hij mocht blijven, had volgens Van Galen niet in het minst met zijn thesis te maken. ‘Ik slaagde erin voor mijn masterscriptie een 10 te halen. Daarmee studeerde ik summa cum laude af. Dat opende opeens deuren, want toen ik klaar was, was ik al 38, een leeftijd waarop de universiteit je meestal niet als promovendus wil houden.’ Zijn baan als projectmanager in Deventer moest hij ervoor opzij zetten. ‘Ik had mijn stoute schoenen aangehouden en vertelde dat ik écht niet alleen vier tot vijf jaar met een stapel boeken op een kamer wilde gaan zitten. Ik vroeg om iets te doen wat ik altijd al heel leuk heb gevonden: onderwijs geven. Dankzij professor Hekster, die zich heel erg heeft ingezet om mijn wens te verwezenlijken, bleek dat uiteindelijk mogelijk en kreeg ik een aanstelling voor vijf jaar.’ Het uiteindelijke resultaat was een proefschrift dat vorig jaar uitkwam over de maatschappelijke rol van Romeinse vrouwen als burger en familiehoofd, waarmee Van Galen een ander perspectief op machtsverhoudingen in de Romeinse samenleving presenteerde dan gangbaar was.

Slavenregisters

Van de Oudheid naar slavenregisters lijkt een grote stap, maar voor Coen van Galen was de link snel gelegd. Omdat oudheidkundigen toch vaak met een bronnenprobleem te maken hebben om het perspectief van de tot slaaf gemaakte mensen te belichten, was er een alternatief nodig. 'Als ik terugga naar de slavernij in de negentiende eeuw, dan moeten daar wel bronnen kunnen zijn die wel iets zeggen over die kant van slavernij; die ook iets zeggen over de mensen individueel. Daar ben ik mee aan de slag gegaan.' Tijdens het afronden van zijn proefschrift kwam hij tot de ontdekking dat in het Nationaal Archief Suriname te Paramaribo, bronnen liggen die al die informatie hebben: de geboortedatum, sterfdatum, het aantal keren dat de slaven verhandeld zijn enzovoorts. 'Als dat zo is, waarom hebben wij die bronnen dan nog niet tot onze beschikking?' Aldus kwam het project tot stand waarbij Coen van Galen, in samenwerking met Maurits Hassankhan van de Anton de Kom Universiteit van Suriname, zich inzet voor het digitaliseren en daarmee openbaar maken van de slavenregisters.

Het openbaar maken kan, zoals vermeld, nieuw licht doen schijnen op de studie naar de geschiedenis van de slavernij. 'Wat je doet is het maken van rekenmodellen van het leven van mensen

op basis van *life course events*. Als je dat bij heel veel mensen doet, kun je heel veel leren over bijvoorbeeld hun levenssituaties, veranderingen over de tijd heen en gezinssamenstellingen.' Volgens Van Galen kun je met het rekenmodel, op basis van de slavenregisters, iets vertellen wat bijna nergens anders kan: je kunt dan achterhalen hoe slavernij het leven van mensen als groep beïnvloed. Andere bronnen als kranten filteren het nieuws daarvoor te erg. Als een slaaf wordt doodgeslagen of een slaaf zijn of haar 'eigenaar' vermoordt, komt het zeker in de krant. Gewone zaken daarentegen, of mensen die toentertijd binnen de grenzen van normaal werden beschouwd, kwamen in dergelijke artikelen niet voor. 'Met behulp van deze modellen hopen we juist van het alledaagse van het leven van de tot slaaf gemaakte mensen een beter beeld te krijgen.'

Coen van Galen heeft de Surinaamse en Nederlandse gemeenschap wel gewaarschuwd dat het ontdekken van het verleden ook een pijnlijke keerzijde kan hebben. 'Als jij bijvoorbeeld het beeld hebt dat jouw voorouders tot slaaf zijn gemaakt en dat zich vertaald naar jouw eigen situatie, terwijl je er later achter komt dat je ook afstamt van een slaveneigenaar, kan dat zeer pijnlijk zijn.' Een voorbeeld dat Van Galen aanhaalt is die van rapper en zanger Typhoon: hij voert nu een show op en daarin komt het onder andere langs. In het begin is hij heel boos over slavernij, maar op een gegeven moment ontdekt hij dat zijn familienaam niet staat in de namenlijst van vrijgekomen slaven. 'Dus hij vraagt zijn vader "Hoe kan dat nou?", waarop zijn vader antwoordt "Ja, dat komt omdat onze familie slaven in het bezit had en niet zelf uit de slavernij kwam." Typhoon zit ook in de documentaire van Ida Does die op 1 juli, de dag dat de afschaffing van slavernij gevierd wordt, op televisie komt, waar uiteindelijk blijkt dat zijn familie uit Haïti afkomstig is. In Haïti wordt tijdens de Franse Revolutie de slavernij al afgeschaft. Vervolgens wordt deze onder Napoleon opnieuw ingevoerd, wat de Haïtianen niet pikken, en die beginnen een opstand tegen de Fransen waarna zij zich in 1804 onafhankelijk verklaren. Wat dan gebeurt is dat hij enkele jaren later als vrije zwarte man naar Suriname komt en daar zelf slaven koopt.'

Zelf blijkt onze enthousiaste docent ook aan de slag te willen met het materiaal, als het compleet beschikbaar is. 'Wat ik wil doen is eindelijk eens niet kijken naar verandering in de elite. Ik wil kijken naar die grote groep mensen die nooit vrijkomt uit slavernij tot 1863. Hoe die leven, maar ook hoe hun leven wordt geframed zowel door de slavernij als daarna.' Vanaf 1848 zeker ligt Suriname als een soort enclave tussen gebieden waar geen slaven meer zijn en wat je ziet is dat er een soort angst of zorg ontstaat vanuit de koloniale overheid. 'Wat gaan de straks vrijgekomen slaven doen? En hoe gaan zij zich gedragen? En hoe zorgen we dat die plantages blijven bestaan, hoe zorgen we dat het niet een grote burgeroorlog wordt met al die vrijgekomen voormalige slaven?'

Van Galens werkhypothese is dat steeds meer mensen sociaal werden geënclassificeerd, zodat na de afschaffing van de slavernij in ieder geval de 'gewenste' koloniale verhoudingen bleven bestaan. 'Dat is ook het interessante aan de slavernijdiscussie. Dit proces waarbij mensen als minderwaardig worden geframed, niet alleen maar omdat je tot slaaf bent gemaakt, maar omdat je gekleurd bent, dat heeft heel lang doorgewerkt en is eigenlijk nog steeds zo, is mijn inzicht nu.'

Crowdfunding en -sourcing

Van Galen heeft van begin af aan het idee gehad dat het Surinameproject door de gemeenschap

van zowel Suriname als Nederland gedragen moet worden. Dat blijkt dan ook in de uitvoering van het gehele plan. Het beoogde geldbedrag wordt ingezameld door middel van *crowdfunding*, dat wil zeggen dat het financieel afhankelijk is van donaties van eventuele partners. Daarnaast gebeurt het digitaliseren van de slavenregisters middels *crowdsourcing*, iedereen die zich geroepen voelt kan zich aanmelden bij de website *velehanden.nl* en kan zonder speciale training van start.

'Je logt in op de site van *velehanden.nl* en je krijgt een pagina voor je waarbij uitgelegd is welke informatie in welke kolom thuishoort. Vervolgens krijg je een foto te zien die je dan moet transcriberen, door elke kolom in te vullen met een vertaling van het handschrift. Zo werk je door een pagina heen. Let wel dat elke pagina door minimaal twee personen vertaald wordt. Iedereen maakt immers wel eens een foutje.' Van Galen heeft besloten alles te laten controleren, wat zal gebeuren door student-assistenten in Suriname. Hierdoor toont zich dat het Surinameproject nog in volle gang is. De komende tijd zullen we dus nog vaker horen over Coen van Galen en de te digitaliseren slavenregisters, al betwijfelen wij dat iemand bezwaar zal aantekenen.

Wil jij als vrijwilliger bijdragen aan het openbaar maken van de slavenregisters? Meld je dan aan via <https://www.ru.nl/slavenregisters/inschrijven/>

*De mooiste geschiedenisboeken
vind je bij Vantilt*

€19,95

*Kinderen van zwarte bevrijders
Een aangrijpende en langverzwegen
geschiedenis*

€24,95

*In de ban van een beter verleden
Compleet overzicht van de fascistische
politieke partijen in Nederland*

€13,50

*Geen stijl of lange tenen?
Wat de achttiende eeuw ons leert
over fatsoen*

€19,95

*Barbaren & Wijsgeren
Het beeld van China in de
Gouden Eeuw*

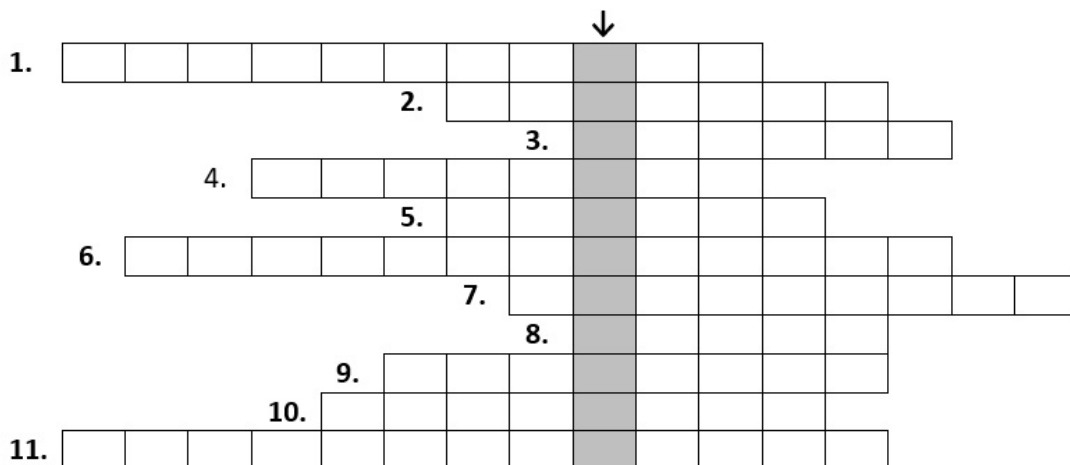
Uitgeverij Vantilt

PRIJSPUZZEL, DOE MEE EN WIN 2X

KINDEREN VAN ZWARTE BEVRIJDERS

Door Steven Verhoeven

In deze editie van het HInT worden twee exemplaren van het boek *Kinderen van zwarte bevrijders: Een verzwegen geschiedenis verloot onder degenen die de juiste oplossing van onderstaande puzzel insturen*. Mieke Kirkels beschrijft in het boek op aangrijpende wijze het lot van een aantal Limburgse bevrijdingskinderen. Heb jij het HInT goed gelezen? Vind dan de juiste antwoorden en stuur de oplossing uiterlijk donderdag 15 juni naar hintredactie@gmail.com of gooi het in de brievenbus op de GSV-kamer! Als je het goed gedaan hebt, vind je een historisch strijdwerktuig!

1. Hier vond in juni 1945 een massamoord op Sudetenduitsers plaats
2. Naast Facebook ook een *no-go* in China
3. *La Tapisserie de ... ?*
4. Hier vond dr. Coen van Galen de slavenregisters
5. Bronwater vol Nederlands karakter
6. Kabinet na de snelste formatie
7. Naar hem zijn een toren en heuvel in Vilnius vernoemd
8. Dit serveert de Refter bij de Surinaamse Rôti
9. Japans regime waaronder veel Christenen werden vervolgd
10. Vrouw van Willem de Veroveraar
11. Dief van de Knaecks

Disclaimer: deelnemers aan de prijspuzzel dienen lid te zijn van GSV Excalibur. De redactie van het HInT is uitgesloten van deelname. De prijswinnaars zullen bekend worden gemaakt op vrijdag 16 juni. Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd.

EEN EEUWENOUW TAPIJT VAN 70 METER

Over het Tapijt van Bayeux

Door Afra de Mars

Op zo'n 270 kilometer van Parijs ligt het Normandische stadje Bayeux. Belangrijke toeristische trekpleisters zijn de kathedraal uit 1077 en een negentiende-eeuwse botanische tuin. De plaats is waarschijnlijk het bekendst als het thuis van een bijzonder historisch "document". Ik heb het over het Tapijt van Bayeux, of op z'n Frans: *La Tapisserie de Bayeux*.

Het tapijt is een geborduurd kunstwerk van zeventig meter lang en vijftig centimeter hoog en verbeeldt de gebeurtenissen rondom de Slag bij Hastings in 1066. Het tapijt wordt vaak omschreven als een soort stripverhaal, maar dan wel met Latijnse ondertiteling. De eerste scène toont Edward de Belijder, een van de laatste Angelsaksische koningen van Engeland. Hij stuurde zijn latere opvolger Harold met een opdracht naar Normandië. Het verhaal op het tapijt eindigt met de vlucht van de Engelse legertroepen. Vermoed wordt echter dat er een deel van het tapijt mist, waarop de kroning van Willem de Veroveraar te zien zou zijn geweest. De precieze datering van het borduurwerk is niet bekend. Wel zijn onderzoekers het erover eens dat het vlak na de daadwerkelijke veldslag geproduceerd werd. Een kleine zoektocht levert wat uiteenlopende data op, van 1068 tot 1082. In dat eerste geval viert het tapijt volgend jaar zijn 950ste verjaardag!

Verder zal ik niet te veel uitweiden over de 56 tussenliggende scènes. Op de Engelse Wikipedia kun je immers een overzicht vinden van het tapijt, afgebeeld per scène met Latijnse tekst, en een vertaling (zoek op: *Bayeux Tapestry titul*). Eén afbeelding vind ik zelf echter bijzonder boeiend. Ergens in het midden van het tapijt (scène 32) is de verschijning van Halley's komeet in 1066 opgenomen. Dit astronomische verschijnsel werd destijds beschouwd als een slecht voorteken. Halley's komeet is trouwens geen Middeleeuws fenomeen: eens in de 76 jaar is ze zichtbaar. Dit gebeurde voor het laatst in 1986.

Minstens even interessant als de geschiedenis *op* het tapijt, is de geschiedenis van het tapijt. Zo bestond lange tijd de legende dat koningin Mathilde (de vrouw van Willem de Veroveraar) betrokken was geweest bij de productie van het tapijt. Tegenwoordig denkt men echter dat het gemaakt werd op bestelling van Willems halfbroer, Odo van Bayeux.

Ook opvallend is dat de oudste verwijzing naar het tapijt pas dateert uit 1476, wanneer het borduurwerk opduikt in de inventaris van de kathedraal van Bayeux. Tot de Franse Revolutie werd het daar zomers tentoongesteld. De volgende vermelding in de geschriften is van 1724. In de tussenliggende tijd heeft het tapijt een plundering van de stad Bayeux overleefd. In de Franse Revolutie werd het werk bijna verwoest. Het tapijt zou gebruikt worden om legerwagens af te dekken, ware het niet dat een lokale jurist dit (gelukkig!) voorkwam. Napoleon heeft het tapijt vervolgens ingezet als anti-Britse propaganda, waarvoor het tijdelijk naar het Louvre werd verplaatst om daar aan de inwoners van Parijs getoond te worden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog belandde het tapijt opnieuw in het Louvre. In 1945 keerde het weer terug naar Bayeux, waar het in een museum werd gehangen. Sinds 1983 is dat in het voormalige Grootseminarie.

Al in 1816 bestelde de *Society of Antiquaries of Londen* een facsimile van het tapijt, in de vorm van tekeningen. In de loop van de tijd zijn er vele replica's gemaakt, waarbij ook pogingen zijn gedaan om de missende scènes te reconstrueren. Die facsimile uit 1816 is echter ook door historici gebruikt als bron om onderzoek te doen naar de restauraties die later in de negentiende eeuw aan het tapijt zijn uitgevoerd. Ook het tapijt zelf is een historische bron geworden en kan historici veel vertellen over militaire en scheepvaartgeschiedenis, maar bevat ook veel details over kleding en andere alledaagse zaken uit de elfde eeuw.

QUIZ

HOE STRIJDLUSTIG BEN JIJ?

Door Sanne van den Dries

Strijden voor iets, strijden tegen iets, met woorden of met vuisten, strijd komt in elke vorm voor. In deze quiz worden verschillende soorten strijd belicht, waarbij de volgende vraag centraal staat: wat voor strijder ben jij? Klim je op de barricade voor dierenrechten, vrouwenemancipatie en mensenrechten of laat je deze zaken liever aan je voorbij gaan? Op welke manier profileer jij jezelf als er sprake is van een gevecht: ben jij de prater, de doener, de agressieveling of de vredelievende partij? Kom er nu achter in deze spannende quiz!

1. Wat is je favoriete film?
 - A. Les Misérables
 - B. Pearl Harbor
 - C. Jungle Book
2. Je staat in een duel lijnrecht tegenover je aartsvijand. Welk wapen gebruik je?
 - A. Je woorden: er bestaat immers geen beter wapen
 - B. Je vuisten
 - C. Je maakt rechtsomkeert en hoopt je aartsvijand nooit meer tegen het lijf te lopen
3. Wat is je favoriete periode in de geschiedenis?
 - A. De revoluties van de 18e en 19e eeuw
 - B. Maakt niet uit, zolang er maar gevochten werd
 - C. Het Interbellum
4. Met welk personage uit The Walking Dead identificeer je jezelf het meest? (Voor diegene die de serie niet hebben gezien, googel de namen!)
 - A. Rick
 - B. Michonne
 - C. Met niemand, dit soort series kijk je nooit
5. Als je mee moet doen aan een protest, welk protest zou dat dan zijn?
 - A. Tegen onrecht in de wereld, maakt niet uit in welke vorm
 - B. Tegen de strengere wetgeving omtrent wapens
 - C. Tegen oorlog en geweld

De uitslag vind je op bladzijde 26!

TERUGBLIK GROTE REIS DER GSV EXCALIBUR DE BALTISCHE STATEN

Tallinn, Riga en Vilnius

Door Emma Hooghwinkel, Rowan Fleuren en Steven Verhoeven

Op een redelijk frisse zaterdagochtend stond een selecte groep doorgewinterde GSV-avonturiers klaar om te vertrekken naar de voormalige Sovjet-Unie. Gezien de weersvoorspellingen temperaturen voorspelden met pieken tot maar liefst acht graden, was het niet meer dan logisch dat de zonnebrandcrème en de zwemkleding nog in ieders knusse studentenwoninkjes vertoefden. Op het vliegveld Weeze was het nog even vrezen dat onze bagage niet mee mocht pezen, maar gelukkig werd dat keurig opgelost. Vol goede moed gingen we op weg naar de Baltische staten.

Tallinn

De eerste bestemming van deze reis was de Estische hoofdstad Tallinn. Het hostel, waar gedurende de *happy hours* en zelfs de *super happy hours* het gerstenat rijkelijk vloeyde, had vanwege het kleurrijke interieur en de relaxte omgang van de bebaarde medewerkers een erg hipsterachtig karakter en was een ideale uitvalsbasis om het centrum van de stad te verkennen. Hoewel deze oude Hanzestad maar liefst 440.000 inwoners telt (een derde van de gehele bevolking van Estland), is het oude centrum erg klein en voorzien van een bestrating waar ieders voeten pijn van gingen doen. Na een kort introduceerend praatje op de Raekoja Plats, het centrale plein van de stad, werden enkele lokale kroegjes verkend, maar het grootste deel van de groep eindigde al snel in de bar direct naast het hostel, waar *poolen*, *beerpong* en superjenga voor een uiterst gemakkelijke avond zorgden.

Dag twee stond in het teken van het bezichtigen van de benedenstad. De route voerde ons langs de stadsmuur naar de Dikke Margaretha, een oude kanontoren met een doorsnee van 25 meter, waarin zich nu het Estisch Maritiem Museum bevindt. Na

een bezoek aan deze tentoonstelling trokken we verder richting de Sint-Olafkerk, een gotische kerk die al sinds de middeleeuwse stichting van de stad, toen nog Reval geheten, het stadsgezicht bepaalt. Na 257 treden verschaftte de toren toegang tot een prachtig uitzicht over Tallinn. Het middagprogramma bestond uit een bezoek aan het Museum van de Estische Geschiedenis. Dit museum is gevestigd in de Grote Gildehal uit de vijftiende eeuw en geeft op duidelijke doch enigszins summiere wijze inzicht in de Estische geschiedenis tot aan de achttiende eeuw. De vrije tijd in de avond werd benut in verschillende eettentjes, waarvan de Hell Hunt, Scandinavisch restaurant Trofé, de Texas Honky Tonk en Indiaa(n)s restaurant Chakra absoluut aan te bevelen zijn.

De laatste volle dag in Tallinn werd de bovenstad bezocht. Via het dominicanenklooster en de kantoren Kiek in de Kök – waar Savannah en Ronne in een hevige hagelsneeuwbus hun referaat hielden, maar ondanks de weersomstandigheden stug bleven doorpraten – bereikten we de Alexander Nevskikathedraal, een zeer kitscherig negentiende-eeuws

Zicht op Tallinn

Russisch-orthodox gebedshuis. Bij het nabijgelegen Toompeakasteel kregen we een enigszins semi-homeopathisch referaat voor de kiezen en bij de dom van Tallinn bleek dat kunstgeschiedenis niet voor iedereen is weggelegd. Tot slot paradeerden we *en groupe* nog over de oude stadsmuur, waarna onze laatste avond in de Estische hoofdstad kon beginnen. Na een lekkere zelf gekookte maaltijd in het hostel (hoewel een deel van de groep zijn heil elders zocht) was het tijd voor karaokeavond in de bar naast het hostel. Klassiekers als België, Brabant en Bohemian Rhapsody werden met zoetgevooisde stemmetjes ten gehore gebracht. Zo eindigde het bezoek aan de eerste stad in een absoluut hoogtepunt.

Riga

Die ochtend ging de wekker in alle vroegte en ons reisgezelschap stapte met frisse tegenzin met het verkeerde been uit bed. De koppies oogden nog vermoeid van de avond ervoor, maar een frisse douche en een uitgebreid verzorgd ontbijt konden dat verhelpen. Vandaag stond er een van de minder interessante onderdelen van de reis op het programma: de vijf uur durende busreis van Tallinn naar Riga. Zoals te verwachten valt van een groep jonge enthousiastelingen op grote reis, verliep de busreis grotendeels met de oogjes dicht. De roes van de vorige avond weg slapend, of om energie te sparen die in Riga over de balk gegooid kon worden. Rond een uur of drie in de middag kwamen we aan bij het Tiger Hostel. De eigenaar had zijn best gedaan om de naam eer aan te doen: op elk bed lag een kek beddengoed in luipaard- en tijgerprint. En om alles compleet af te toppen, waren de muren ook nog eens versierd met zeer fraaie posters waarop diverse katachtigen hun verschijning mochten maken.

Enige tijd verstreek terwijl iedereen zich in het hostel nestelde, maar het dagprogramma zat er nog niet op. De Reisco had namelijk nog een uiterst interessante stadswandeling gepland. Minpuntje was dat het pijpenstelen regende. Binnen enkele minuten na vertrek zagen alle wereldreizigers er uit als verzopen katjes [Hah! Want tijgerhostel!], op een enkele persoon na, die wél een paraplu van thuis had meegenomen. Enfin, de stadswandeling verliep goed en was machtig interessant. Zo interessant dat iedereen na afloop besloot om de eerste de beste kroeg in te duiken, om te schuilen voor de regen en onder het genot van een drankje op te warmen. Het avondprogramma was voor eigen invulling en getuige de hoofdjess de dag erna voor eenieder geslaagd geweest.

De volgende dag was het weer redelijk opgeklaard, wat zich vertaalde naar stralende GSV-koppies. Vandaag wederom een lekker volle planning met veel bezichtigingen. We deden het Bezettingsmuseum aan, het Museum voor Letse Geschiedenis, we bezochten het Vrijheidsmonument van Riga, het KGB-museum en kregen als kers op de taart zelfs nog een speciale rondleiding van Jan Brabers en consorten door een wijk met veel *art nouveau* gebouwen. Het avondprogramma was zoals gebruikelijk weer naar eigen invulling, maar sommigen van de groep moesten het rustig aan doen. Een dag later stond er, tijdens het vrije middagprogramma, namelijk een dagje schietbaan op de planning voor een elftal fanatieke GSV'ers.

Die ochtend kregen we eerst een lezing van de Nederlandse ambassadeur in Riga, in zijn residentie. Na een stevige wandeling van ruim dertig minuten kwamen we aan bij het pittoreske optrekje van de ambassadeur, waar we hartelijk werden ontvangen. Nadat er gezamenlijk geproost was op de verjaardag van de Koning, ving de ambassadeur aan met zijn verhaal. Voor de één erg interessant, voor de ander een goed moment om nog snel een uiltje te knappen. Na afloop van het bezoek aan de ambassadeur hadden we, zoals gezegd, de rest van de dag vrij. Een kleine groep besteedde deze vrije tijd in een oude bunker, waar ze naar hartenlust konden schieten met allerhande wapens. Anderen besloten het centrum van Riga nader te gaan verkennen of met de trein naar een lokale badplaats te vertrekken. 's Avonds verschilde het avondprogramma van de deelnemers sterk: een select gezelschap besloot tezamen met de docenten naar een voorstelling van 'Carmen' te gaan in het Operahuis, terwijl anderen besloten de nachtclubs van Riga aan te doen. Maar niet voordat we allemaal braaf onze tassen ingepakt hadden, want de dag erna stond de volgende busreis op de planning.

De Vrijheidsboulevard in Riga

Vilnius

Na een laatste luxe ontbijt in de Double Coffee vertrokken de we met de bus van Riga naar Vilnius. Er werd een korte tussenstop gemaakt bij de *Hill of Crosses* (Litouws: *Kryžiu kalnas*), een internationaal bedevaartsoort in Noord-Litouwen. De GSV hield een plechtige optocht en plantte zelfs een eigen kruis tussen de duizenden anderen. Eenmaal aangekomen in het regenachtige Vilnius was het erg verleidelijk om in het hostel te blijven: niet alleen vanwege het weer, maar ook omdat er in het hostel een televisie, een piano en een jacuzzi (!) te vinden was. Maar Vilnius had nog veel meer te bieden, dus verscheidene GSV'ers gingen in groepjes de stad verkennen. De vele eetcaf  tjes, kroegjes en barretjes zaten op vrijdagavond stampvol en het kostte moeite om ergens een plekje te krijgen. Aan het einde van de avond werd er (uiteraard) verzameld bij de karaokebar, waar de waaghalzen Ricardo en Ties het aandurfden om op het podium te gaan staan.

Op de laatste dag van de reis was het tijd voor een grote stadswandeling. Allereerst werd er een bezoek gebracht aan de universiteit van Vilnius: erg indrukwekkend, evenals de bijbehorende Sint-Janskerk. Onder het motto "Ja, maar wij hebben w  l een Spar!" werd de prachtige universiteit door de GSV-leden bewonderd. Een aantal avontuurlijke schavuiten dat de universiteit zo goed mogelijk wilde verkennen, liet per ongeluk het beveiligingsalarm afgaan.

Gelukkig kwamen deze *urban explorers* er zonder kleerscheuren vanaf en kon de GSV de wandeling vervolgen naar het Kathedraalplein, waar de Stanislaus- en Wenceclauskathedraal te bezichtigen zijn. Na een uitgebreide middagpauze vervolgden de GSV'ers hun stadswandeling met een fysiek zware onderneming: het beklimmen van de Gediminasheuvel, met als hoogtepunt de Gediminastoren. Vanaf de restanten van de oude burcht was er een indrukwekkend uitzicht over Vilnius.

Na een spannende afdaling in de regen was het tijd voor een zeer interessant referaat over de St. Annakerk - een knap staaltje van baksteengotiek! Ook werd er nog een kort bezoek gebracht aan de kunstenaarswijk Uzupis, voorheen een joodse wijk. De bewoners van Uzupis hebben een zo goed als onafhankelijke staat met een eigen vlag, president, grondwet en zelfs een leger van twaalf man. In deze wijk bevond zich ook het restaurant waar 's avonds gedineerd zou worden met de hele groep. Na een heerlijk driegangenmenu gaf dr. Jan Brabers een mooie afsluitende speech en werden de cijfers voor de referaten bekendgemaakt. Gelukkig had niet iedereen een onvoldoende. De laatste avond werd stijlvol afgesloten in het hostel met tafelfoetbal, goede gesprekken en potjes weerwolven. Zo kwam de reis tot een mooi eind.

De Gediminastoren in Vilnius

LIEVE...

JOHAN RUDOLPH THORBECKE

Zat jij ook zo in spanning te wachten op de uitslag van de laatste verkiezingen? Jij schreef in 1844 de 'Aanteekeningen op de Grondwet', een eerste bijdrage aan het debat over de Nederlandse grondwet. De ministeriële verantwoordelijkheid en rechtstreekse verkiezing die we tegenwoordig heel normaal vinden, waren van jouw hand. Je was ook de eerste minister-president, al mocht je in deze tijd nog niet echt van die titel spreken. Jij was verantwoordelijk voor het instellen van de Kieswet, iets waar we met de afgelopen verkiezingen te maken hebben gehad. Als er ergens altijd over geklaagd wordt, is het wel de politiek. Vandaar dat ik deze brief aan je schrijf: politiek, hoe werkt dat?

De verkiezingen van 2017 zijn al vele weken achter de rug, maar er is (bij het schrijven van deze brief) nog weinig nieuws over de formatie naar buiten gekomen. De prognose is dat het nieuwe kabinet tegen eind juni gepresenteerd kan worden. Een formatie duurt, sinds de Tweede Wereldoorlog, immers gemiddeld zo'n 89,5 dagen. De huidige formatie is echter nog ingewikkelder dan normaal: er zijn meer partijen, met verschillende standpunten en andere eisen. Wellicht dat ze het record van de langstduurende formatie wel weten te verbreken. Dit record is in handen van het kabinet-Van Agt I, dat in 1977 na 208 dagen en een mislukte poging tot het formeren van kabinet-Den Uyl II een formatie op papier had. Het is onmogelijk dat de huidige partijen het record voor de snelste formatie gaan halen: kabinet-Drees I wist in 1948 een kabinet te vormen in 31 dagen. Op het moment van drukken is de formatie al ruimschoots langer bezig.

Je eigen formaties gingen overigens ook niet altijd over rozen. Bij het samenstellen van kabinet-Thorbecke I werd je nog behoorlijk tegengewerkt door Koning Willem III. De Koning had een persoonlijke afkeer van je en probeerde je tevergeefs buiten het kabinet te houden. Wanneer de andere formateurs van de Koning allemaal hun opdracht aan hem teruggaven, kwam Willem uiteindelijk toch weer bij

jou uit. Je vormde het kabinet-Thorbecke I, welke tot 1853 zitting nam in de Tweede Kamer. Vervolgens kwam je nog twee keer terug, met kabinet-Thorbecke II van 1862 tot 1866 en met kabinet-Thorbecke III van 1871 tot 1872, het jaar waarin je helaas het leven liet. Sinds 2012 is de Koning overigens 'buitenspel' gezet bij het aanstellen van een informateur. De voorzitter van de Tweede Kamer vervult deze functie tegenwoordig in overleg met alle partijen.

Een veel gehoorde klacht is dat politici altijd een hoop beloven, maar niks uitvoeren. Uiteraard zijn jouw status en nalatenschap vrijwel onbetwist, gezien je inzet voor de grondwet van 1848, de onschendbaarheid van de Koning en de ministeriële verantwoordelijkheid. Je wist als geen ander voet bij stuk te houden en het land te besturen. Je wist de toelating van Aletta Jacobs als eerste vrouwelijke student op een universiteit op je sterfbed te regelen. Het is dan ook niet voor niets dat Nederlandse politici en vaderlandse historici je in hoog aanzien houden. Je eindigde zelfs op de vijftiende plaats bij de verkiezing van 'De grootste Nederlander' in 2004! Zo'n groot staatsman als jij zou zich vast een weg weten te banen in de huidige politieke jungle. In de tussentijd blijf ik vrolijk wachten tot de formatie is afgelopen. Laten we eerlijk zijn, waarschijnlijk krijgen we geen nieuwe minister-president met jouw allure.

Liefs, Rowan Fleuren

SCHATZOEKTOCHT TEGEN DE NAZI'S

MONUMENTS MEN

Door Debbie Nijssen

Het is algemeen bekend dat de grootste kunstroof in de geschiedenis is gepleegd door de nazi's. Duizenden kunstwerken van de grootste meesters in Europa werden tijdens de Tweede Wereldoorlog gestolen en opgeslagen door handlangers van Hitler. Dit ontging ook de geallieerden niet en om de kunstwerken te beschermen werd het *Monuments, Fine Arts en Archives program* opgericht. Dit team, bestaande uit kunstenaars, historici en leraren, moest de kunst redden van het Derde Rijk.

Schilderambitie van Hitler

Voordat Adolf Hitler leider werd van de NSDAP, had hij de ambitie om kunstenaar te worden. Hij werd echter als tiener afgewezen bij de Academie voor de Beeldende Kunsten in Wenen. Desondanks bleef hij een groot liefhebber van kunst. Tijdens de Tweede Wereldoorlog en de uitbreiding van het Derde Rijk gaf Hitler zijn manschappen de opdracht om alle bekende Europese kunstwerken, zoals schilderijen van Johannes Vermeer en Peter Paul Rubens, te verzamelen. Deze kunstwerken vormden volgens hem de ziel van de Westerse beschaving en zouden na de oorlog in het Führermuseum komen te hangen.

Nazi plunderingen

De nazi's stalen schilderijen, beeldhouwwerken, tekeningen en culturele artefacten van onschatbare waarde uit voornamelijk Europese musea. Tijdens de Holocaust werden ook kunstschaten gestolen van joodse families. Dit was grotendeels de taak van de *Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg* (ERR), onder leiding van nazi-topman Alfred Rosenberg. Zo werden onder andere honderden antieke Thorarollen gestolen. De kunstwerken die Hitler minder waardevol vond, kwamen niet in het Führermuseum terecht. Deze werden door Hermann Göring, een hoge legerleider onder Hitler, verkocht of verdeeld onder andere nazi's. Om alle kunstwerken uit Europa

naar Berlijn te kunnen brengen, werden extra treinen ingezet. Hitler zou tijdens de Tweede Wereldoorlog uiteindelijk twintig procent van de Europese kunst in handen krijgen.

De *Monuments Men*

De grootschalige plunderingen van de nazi's waren voor Europese kunstenaars, historici en andere kunstliefhebbers een ware verschrikking. Om de overige kunstwerken nog te kunnen beschermen tegen de nazi's werd in 1943 de *Monuments, Fine Arts en Archives program* (MFAA) opgericht. De *Monuments Men* moesten in de oorlogsgebieden het cultureel erfgoed beschermen en in veiligheid brengen. De groep bestond uit ongeveer vierhonderd mensen die voornamelijk werkzaam waren als historicus, leraar, kunstenaar of archivaris. Samen met de militaire troepen probeerden ze de gestolen kunstwerken van de nazi's terug te vinden. Ook werden Europese musea beschermd door soldaten.

Op zoek naar verloren schatten

Pas toen Hitler en de nazi's waren verslagen, begon het grote werk voor de *Monuments Men*. Veel culturele schatten waren na de bevrijding nog vermist en de geallieerden gaven de *Monuments Men* de opdracht om de schatten op te sporen. Veel van de kunstwerken werden verspreid over heel Europa teruggevonden in bijvoorbeeld zoutmijnen, kastelen en andere afgelegen locaties. Zo was het Slot Neuschwanstein in Zuid-Duitsland een uitgelezen locatie om de kunstwerken te verstoppert. Ook in 1.500 andere plaatsen in Zuid-Duitsland werden kunstschaten gevonden; in de Altaussee zoutmijn in Oostenrijk werden bijvoorbeeld 137 tunnels ontdekt met meer dan 6.000 schilderijen. Onder de schatten bevond zich onder andere een meesterwerk van Michelangelo: *Madonna van Brugge* (1504).

Huidige *Monuments Men*

Ondanks dat de Tweede Wereldoorlog al 72 jaar voorbij is, zoeken de *Monuments Men* nog steeds door. Honderdduizenden geplunderde documenten en kunstwerken zijn nog vermist en joodse families claimen nog steeds hun familiebezit terug. Waarschijnlijk is een groot deel van de kunst verloren gegaan bij gevechten in de oorlog. Toch hebben verschillende nakomelingen van de nazi's, zonder het te weten, nog joodse schilderijen in huis. Deze worden soms door de eigenaren teruggegeven aan de joodse families of musea. Zo duiken vandaag de dag in Amerika nog schilderijen op die door de *Monuments Men* tijdens de Tweede Wereldoorlog veilig werden gesteld. De grote schatzoektocht van de *Monuments Men* is dus nog niet ten einde.

Verder lezen: *The Monuments Men: Allied Heroes, Nazi Thieves and the Greatest Treasure hunt in History* door Robert M. Edsel.

UITSLAG QUIZ HOE STRIJDLUSTIG BEN JIJ?

Meeste A

Je bent iemand die niet snel op de barricade springt voor iets, maar als je eenmaal zover bent dan ga je er ook helemaal voor. Je kan slecht tegen onrecht en onderdrukking, hierover maak je je al snel druk. Met je verstand en je begeesterde toezpraken weet je veel mensen naar je hand te zetten. Op deze manier ontkom je zonder klesseuren aan een gevecht. Let wel op dat je ook de mening van andere mensen accepteert. Als je voor iets strijdt wil dat niet zeggen dat iedereen het daarmee eens moet zijn. En al helemaal niet dat iedereen zich ook bij jou moeten voegen in jouw gevecht tegen het onrecht

Meeste B

Pak de hooivorken en fakkels! Als het aan jou zou liggen dan zou je je te pas en te onpas op het strijdveld begeven. Een echte reden heb je dus niet nodig, zolang er maar gevechten kan worden. Vechten hoeft niet altijd letterlijk te zijn, ook vreedzame protesten komen voor in je dagelijkse activiteiten. Zolang je je maar tegen een andere partij kan afzetten: de regering, Rusland, de Europese Unie, je familie, je vrienden en ga zo maar door. Het maakt je helemaal niks uit! In jouw ogen maakt strijd het leven interessant, want zonder strijd geen vrede!

Meeste C

Strijd? Eigenlijk strijd je nooit ergens voor. Je houdt van liefde en vrede en gaat elke situatie uit de weg waar het mogelijk anders zou kunnen uitpakken. Natuurlijk is dit een hele fijne houding, maar let wel op dat je niet al te passief wordt. Ergens passie voor hebben en kunnen strijden is zeker ook een positieve eigenschap.

CHRISTEN IN EEN GESECLARISEERDE WERELD

Column

Door Lisa Schmeinck

Het is tegenwoordig niet makkelijk om een christen in Nederland te zijn. Of ten minste, buiten de Biblebelt. Vaak hebben mensen al verschillende oordelen klaar: christenen zijn saai, strikt en dom. En anders willen ze wel even een discussie voeren. Er staat dus een beeld vast. Als ik aan mensen vertel dat ik katholiek ben, schrikken ze. Ik pas dus blijkbaar niet in het plaatje en na deze 'openbaring' durft menig een niet meer met me te praten of blijft er nog maar een gespreksonderwerp over: waarom ben ik in godsnaam christelijk? Op dat antwoord zal ik vandaag niet te ver ingaan. Liever ga ik in op andere christenen die het duizend maal erger hebben dan ik of anderen hier in Nederland.

Er bestaat een ranglijst (*Open Doors*) die de landen voor wat betreft christenvervolgingen in kaart brengt. Noord-Korea staat bovenaan. Noord-Korea staat er als communistisch land om bekend religies te onderdrukken. Het christendom zou volgens hun ideologie de mensen dom houden. Christenen worden in Noord-Korea als criminelen gezien en veel van hen worden in strafkampen gestopt. Zo'n straf vindt bijvoorbeeld al plaats als je met een bijbel of een ander religieus voorbeeld wordt betrapt. De staat zou bepaalde kerken wel goedkeuren, maar volgens analisten is dit slechts een propagandatruc naar het buitenland toe.

Na Noord-Korea volgen er veel Islamitische landen en helaas omvat hun grondwet, vaak gebaseerd op de sharia, niet het recht op vrijheid van geloof en/of meningsuiting. Ook de IS heeft het niet zo op christenen, bij innames van dorpen worden zij als eerste toegetakeld. Ook heeft de IS de verwoesting van vele kerken op zijn naam staan. Wat meer opvalt zijn de overwegend katholieke landen als Mexico en Colombia die op de ranglijst staan. Deze landen staan bekend om hun criminaliteit, vooral in het drugsircuit. Drugsbendes intimideren christenen om de kerk

mond dood te maken. Preken over drugsgebruik en afkickprogramma's voor jongeren tasten hun afzetmarkt aan en daarom terroriseren de drugsbendes christenen.

Naast deze groepen landen waar christenen over het algemeen onderdrukt en vervolgd worden, zijn er ook einzegänger die het niet zo op christenen hebben. Een hedendaags voorbeeld hiervan is de schietpartij in Oregon op de Umpqua community college in 2015. Een getuige vertelde dat de dader de scholieren vroeg of ze christen waren. Een 'ja' zou de kogel betekenen. De slachtoffers zouden gezegd hebben dat ze in de hemel zouden komen als hij hen zou doden. Er zijn over de jaren veel van dit soort incidenten in Amerika geweest, maar nooit een specifiek gericht tegen christenen.

Dit laat dus zien dat er zelfs in een overwegend christelijk en modern land als Amerika christenen niet altijd veilig zijn. Ik geloof niet dat er zoiets gauw in Nederland zal gebeuren, maar er blijft natuurlijk altijd een angst. Ik kan deze angst soms goed merken bij andere christenen die ik ken. Toen ik vorig jaar naar Krakau ging voor de Wereld Jongeren Dagen en zag dat er zoveel veiligheidsmaatregelen getroffen werden [er hingen zelfs wel tien helikopters in de lucht], hield ik mijn hart vast, samen met andere katholieken. We wisten wel dat we veilig zouden zijn, maar het idee dat er mensen of groeperingen zijn die je kwaad willen doen is wel lastig. Maar ik ben nog steeds trots om mezelf een christen te kunnen noemen.

TOP VIJF HISTORISCHE CONFLICTEN

Door Emma Hooghwinkel

Als historici zijn wij natuurlijk altijd heel genuanceerd en kritisch ten opzichte van onszelf. Men verwijt historici vaak zelfs dat zij te voorzichtig zijn en zich niet in het publieke debat durven te mengen. Maar soms kunnen ook geschiedkundigen het flink met elkaar oneens zijn en dan kunnen wetenschappelijke discussies plots erg persoonlijk worden. In deze top vijf wordt een aantal voorbeelden gegeven van historici die elkaar in de haren vliegen.

1. Achilles vs. Hektor

De strijd tussen twee Duitse wetenschappers aan de Eberhard Karls-Universiteit Tübingen wordt ook wel vergeleken met de strijd tussen Achilles en Hektor, een nieuwe Trojaanse Oorlog. Maar waar ging dit conflict nou precies over? Het begon allemaal bij de tentoonstelling 'Troia – Traum und Wirklichkeit', opgezet door Manfred Korfmann, professor Archeologie aan de genoemde universiteit. In zijn tentoonstelling liet hij een constructie zien van het Troje zoals dat er volgens hem uit zou hebben gezien. Deze versie van Troje kwam verbazingwekkend veel overeen met de manier waarop Homerus de stad beschreven had. Hij haalde zich hiermee een hoop collega's op de hals. Vooral zijn directe collega Frank Kolb, hoogleraar Oude Geschiedenis, moest niks hebben van de tentoonstelling. Hij verweet Korfmann dat hij niet genoeg wetenschappelijk bewijs had voor zijn reconstructie en beschuldigde hem in het openbaar van niet-wetenschappelijke motieven om 'Troje groter te maken dan het was'. Kolb ging zelfs zo ver dat hij zijn collega vergeleek met Erich von Däniken, een populaire schrijver die beweerde dat de vroegste beschavingen gesticht waren door buitenaardse astronauten. Er ontstond

een verhitte discussie tussen de twee wetenschappers en hun achterban, die voornamelijk werd uitgespeeld in de media. Nog steeds is niet duidelijk wie er gewonnen heeft: Achilles of Hektor.

2. *Historikerstreit*

Heftige debatten onder historici hebben vaak betrekking op grote onderwerpen. De *Historikerstreit* speelde in de late jaren tachtig. In Duitsland was de verwerking van de oorlog in volle gang. Waar veel Duitsers in de jaren vijftig nog schuld aan de oorlog ontkenden, kwam er in de jaren zestig meer openheid. Linkse intellectuelen, zoals ook de socioloog en filosoof Jürgen Habermas, zagen dit als een positieve ontwikkeling. De meer conservatieve historicus Ernst Nolte kwam echter met een radicaal ander verhaal. Hij vergeleek onder andere Auschwitz met de Goelag-archipel van Stalin. Dit was een gevaarlijke stellingname, omdat het verhaal afbreuk deed aan de uniciteit van de Holocaust. De Holocaust was zo gruwelijk geweest dat veel mensen vonden dat het nergens mee vergeleken mocht worden. Je kunt je dus wel voorstellen dat dit voor veel ophef zorgde. Habermas verweet Nolte en zijn aanhangers ervan dat '(...) ze de gruwelijke waarheid van nationaalsocialisme en de Holocaust wilden bagatelliseren.' De *Historikerstreit* laat maar al te goed zien dat discussie in de geschiedwetenschap nodig is. De discussie over de Duitse schuld aan de oorlog is nog lang niet voorbij.

3. De Nijmeegse Donjon

Iets dichter bij huis wordt ook een historisch debat uitgevochten. Het plan om een replica te bouwen van de toren van de burcht van Frederik Barbarossa stuit al sinds het begin op weerstand. Er zijn al vele

petities ondertekend, protesten gehouden en discussies gevoerd. Natuurlijk waren de historici er als de kippen bij: het gaat hier tenslotte wel om de historische waarde van cultureel erfgoed. Onder andere de Nijmeegse historicus dr. Joost Rosendaal mengde zich in dit debat. Rosendaal nam stelling in tégen het bouwen van de Donjon. Volgens hem weet niemand hoe de originele Donjon eruit heeft gezien omdat de oorspronkelijke bouwtekeningen verloren zijn gegaan. Veel historici zijn het met Rosendaal eens – waarom zou je een toren bouwen waarvan je eigenlijk niet weet hoe die eruit zag? Verder is het een historisch bezwaar dat er in de grond van het Valkhof nog onontdekte archeologische vondsten liggen – zonde om daar een toren bovenop te bouwen. Toch zijn er wel historici die zich uitspreken vóór de bouw van de toren. Emeritus hoogleraar Peter Rietbergen is het niet met de kritiek eens en positioneert zich als een fervent voorstander van de Donjon. Ondanks alle moeite die de tegenstanders in het debat hebben gestoken, lijkt de toren er nu toch te komen.

4. Hagarism

Er is onder historici maar weinig consensus over Mohammed als historisch figuur. Het standaardverhaal over de profeet is gebaseerd op bronnen die pas zijn overgeleverd in de achtste en negende eeuw, ruim honderd jaar na zijn overlijden. Daarnaast zijn deze teksten vaak gebaseerd op mondelinge tradities, waarvan de betrouwbaarheid dus erg onzeker is. In 1977 publiceerden Patricia Crone en Michael Cook het boek *Hagarism: The Making of the Islamic World*. Dit werk bracht een geheel nieuwe visie met zich mee. Volgens deze wetenschappers was de vroege Islam eigenlijk een soort joods-messianistische beweging die zich had afgekeerd van het Joodse geloof. De theorie viel niet in goede aarde bij de wetenschappelijke gemeenschap. Men verweet de auteurs voornamelijk dat zij faalden in het onderbouwen van hun stelling door het verkeerd gebruiken van bronmateriaal. Sterker nog, het werk werd over het algemeen beschouwd als zeer misleidend. Het komt niet erg vaak voor dat historici afwijken van hun mening, maar Crone en Cook hebben hun

these later ingetrokken. Het werk wordt nog steeds als controversieel gezien, maar toch heeft het heden ten dage nog grote invloed op het onderzoek naar de vroege Islam.

5. Orientalism

Eén van de meest baanbrekende postkoloniale boeken uit de jaren '70 is Edward Saïd's *Oriëntalism*. In dit boek beschrijft de Palestijns-Amerikaanse wetenschapper hoe de Europese cultuur al jaren op een systematische, disciplinerende manier het oosten beheerst. Hij stelde onder andere dat Europese reizigers de Oriënt stereotypeerden om zo hun eigen Europese identiteit af te bakenen, maar vooral om de Westerse overheersing te legitimeren. Het boek was al een strijd op zich: veel westerlingen voelden zich aangevallen door de kritische blik van Saïd. Zijn werk heeft nog steeds grote invloed op de wetenschappelijke wereld, maar heeft ook veel kritiek te verduren gekregen. Zijn focus op literaire bronnen en de grote tijdsperiode die zijn boek omspant vormen een zwak punt. Over het algemeen wordt de these van Saïd door veel historici geaccepteerd, zij het met de nodige nuances.

De donjon op doek

STAGIAIR BIJ EXPLOSIVE CLEARANCE GROUP BV

Studenten in het wild

Door Luc van Rooi

Voor deze rubriek ben ik gevraagd om jullie wat meer te vertellen over mijn minorstage bij Explosive Clearance Group (ECG) in Wijchen. Net als andere bedrijven biedt ECG stages aan voor studenten die tijdens hun studietijd ervaring willen opdoen in de praktijk. Ervaring die wellicht van nut kan zijn met het oog op je carrière na je studietijd.

Gedurende mijn stage bij ECG doe ik, samen met mijn collega-historici, onderzoek naar explosieven uit de Tweede Wereldoorlog die zich nog in de Nederlandse bodem bevinden. Nu zullen jullie je wel afvragen: 'Die bommen uit de Tweede Wereldoorlog zijn toch onderhand allemaal wel opgegraven?' Het antwoord hierop is: nee. Geschat wordt dat van alle explosieven in de Nederlandse bodem, circa 30% is opgegraven. Als je daarnaast nagaat dat een op de tien bommen of granaten niet is ontploft, houd je dus nog een grote hoeveelheid over. Het is een van de redenen dat de Arbeidsinspectie strenge controles uitvoert op opdrachtgevers van grote bouwwerkzaamheden. Er moet namelijk eerst, voordat men zomaar ergens in de grond gaat graven, vastgesteld worden of de kans op het aantreffen van explosieven aanwezig is. Wanneer dat het geval is, moeten maatregelen genomen worden, zodat het risico op het ontploffen van conventionele explosieven zo klein mogelijk is.

Maar wat doen de historici bij ECG nu precies? Voordat het daadwerkelijke detecteren en benaderen van explosieven begint, is het noodzakelijk na te gaan wat voor en waar precies explosieven gevonden kunnen worden en in welke hoeveelheid. Hiervoor is een vooronderzoek nodig. De *input* voor deze vooronderzoeken worden veelal gevormd door literatuur en archief- en luchtfotomateriaal. In

de praktijk betekent dit dat je aan de hand van de informatie uit de bronnen de locaties van explosieven gaat herleiden. De ervaring leert dat vooral luchtfoto's te bestempelen vallen als belangrijkste historische bron. Op luchtfoto's zijn de plekken waar mogelijk explosieven aangetroffen kunnen worden specifieker te herleiden. Het herleiden van deze plekken gebeurt via een geografisch-informatiesysteem (GIS). Hiermee kan namelijk de luchtfoto georeferenciert worden, wat betekent dat de luchtfoto over de huidige topografische situatie van een onderzoeksgebied gelegd kan worden. Exacte locaties van mogelijk verdachte gebieden worden op die manier duidelijk voor de opdrachtgever. De uiteindelijke resultaten van de bestudering van literatuur en archief- en luchtfotomateriaal worden verwerkt in een rapportage die aan de opdrachtgever een concluderend advies biedt.

De werkzaamheden die je bij ECG moet doen, komen in grote mate overeen met hetgeen je tijdens je studie hebt geleerd. Het enige verschil is dat je het onderzoek niet binnen wetenschappelijke kaders behandelt. Al met al wil ik in dit stuk laten zien dat je de vaardigheden die je leert als historicus in opleiding ook buiten de grenzen van het academisch milieu kunt gebruiken. In dat geval beland je, net zoals bij ECG, in het bedrijfsleven. Heb je nu ook de ambitie om buiten de velden van het academisch milieu ervaring op te doen, dan is een stage een mooie kans.

RECENSIE VAN EEN FILM

HIDDEN FIGURES (2016)

Door Sanne Dijksterhuis

Het Amerika van begin jaren zestig. Elvis Presley klonk door de speakers en de studenten kwamen langzaam in opstand tegen de maatschappij. De tijd waarin de Civil Rights Movement streed tegen discriminatie en segregatie en Martin Luther King zijn bekende woorden sprak: 'I have a dream, that someday this nation will rise up and live out the true meaning of its creed'.

Ondertussen broeide de Koude Oorlog tussen Sovjet-Unie en de Verenigde Staten in de vorm van de race naar de maan. Welke van de twee grootmachten zou het als eerste lukken om een vlag in de maan te planten? Tegen deze achtergrond speelt de film *Hidden Figures* zich af. In de film worden drie gekleurde vrouwen gevolgd die werkzaam zijn bij het Space Program van NASA in het zuiden van de Verenigde Staten. De film is gebaseerd op het non-fictieboek over de eerste gekleurde vrouwelijke NASA-medewerkers. Dit betrof vrouwen die op twee manieren traditionele rollenpatronen doorbraken. In zuidelijk Amerika waren vrouwen niet welkom op de werkvloer en al helemaal niet als het afro-Amerikaanse vrouwen betrof.

Met een vorm van sarcastische humor maakt de film pijnlijk duidelijk hoe het seksisme en racisme in die tijd de maatschappij bepaalden, waardoor je soms met verbazing naar de scènes kijkt. Racisme was niet enkel iets van de doorsnee bevolking, ook in een wetenschappelijk instituut als NASA was dit aan de orde van de dag. Zoals Mary, een van de hoofdpersonages, het in de film verwoord: 'Every time we get the chance to get ahead, they move the finish line'. Katherine, Dorothy en Mary laten zich echter niet zo snel uit het veld slaan. De recensent van de Volkskrant noemde het de toevoeging van een vleugje Disney. Ik zou het persoonlijk eerder een idealistische weergave van The American Dream willen noemen. Deze wordt goed gepresenteerd door de sterke dialogen en de uptempo filmmuziek.

De strijd van de drie dames wordt echter wel een handje geholpen door de situatie met de Sovjet-Unie: in de ban van de race naar de maan wordt het duidelijk dat het racisme en seksisme bij NASA langzaam een ondergeschikte rol krijgt. Waarom zou hier nog tijd aan worden verspild als de Sovjet-Unie voor lijkt te lopen? Deze houding werpt dan ook haar vruchten af voor de dames. Dankzij hun berekeningen slaagt John Glenn erin om als eerste Amerikaan in een baan rond de aarde te vliegen.

Ondanks het sterke acteerwerk, de goede dialogen en muziek kreeg de film bij de Oscars naar mijn mening onterecht nauwelijks aandacht. De combinatie van humorvolle en wrange scènes maakt de film tot een groot succes, die zeker een keer de moeite waard is om te bekijken!

IN HET HOL VAN... GIJS JOCHEMS

Na jarenlang op Hoogevelde te hebben gewoond, verkaste *praeses* Gijs Jochems kortgeleden naar een eigen appartementje in Sterrenbosch. Hoewel hij druk bezig is om het nog een beetje gezelliger te maken, heeft hij voor zijn belangrijkste spullen al een plekje gevonden. Zo zegt Gijs geen 'nee' als er eens een computerspelletje gespeeld kan worden. Dit is te zien aan de Xbox en Nintendo Wii die al startklaar bij de televisie staan. Wanneer de voorzitter niet studeert, bij GSV-activiteiten aanwezig is of *gамет*, is er tijd voor een goed boek. De kast staat vol met een mooie mix van oudheidkundige boeken en *fantasy*, waarbij *Game of Thrones* niet mag ontbreken. De kast wordt ten slotte aangevuld met kiekjes van familie en vrienden.

Foto en tekst door Dennis Lodewijk